

SZERKESZTIK:

KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:
Egész évre 6. frt. — Félévre 3. frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP
Évenként 20 iv zenemelléklettel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.
Kiadóhivatal: Gránitos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM. IRMEY FERENCZ: *Egy pesti Don Juan.*
ZENE: *Az operaház első hete.* — Zenészeti hírek.
SZÍNHÁZ: RF.: *Maucroix gróf.* — Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: CASTOR: *Kritikai hangok Munkácsy festményéről.* — Képzőművészeti hírek.

EGY PESTI DON JUAN.

Regény. Irta: ÖRVÖS ADOLF. Budapest, Révai testvérek kiadása. Ára 1 frt 20 kr.

A REGÉNY hőse Szerelmei Aurél, ki minden nőnek eszménye volt a serdülő leánykától az elvirult kaczerig, és bírta azt a csalhatatlan kulcsot, mely gyorsan felnyitotta előtte a női szívet. Természetesen, a ki azt a csalhatatlan kulcsot bírja, melyet mindenki oly nagyon szeretne bírni, annak jobb élete van, mint a marokkói szultánnak, mert végre ez csak a piacon vásároltatja össze szépeit, míg egy ily Don Juan könnyörtelen bármely nő, de bármely férj iránt is. Szerelmei Aurél végre ráun a sok könnyű kalandra, és most igazán szeret. A legujabb ideal egy ártatlan gyermekleányka, Eveline. Aurél azt állítja, hogy e legujabb érzelmé oly tiszta, hogy a legesekélyebb vágy sem homályosítja el azt. Mindamellet még sem erőlteti meg magát fölöttébb, hogy Eveline birtokába jusson. Evelinet tehát önző szülői egy gazdag nyárspolgárhoz, Sörössihez erőltetik, ki Evelinet két gyermek anyjává teszi.

Aurél pedig, ki nagyon szenved, feledni igyekszik a szép leányt. Ovidiust tanulmányozva, azt hiszi, hogy az egyik szerelem csak annyi ideig tart, míg a másik következik rá, és e receptet követve, hozzáfog Aradi Paulina egy nagyon szép primadonna meghódításához. Paulina után nagyon sokan esengenek, de miután az illetékes kulcsos csak Aurél bír, Paulina belészeret és komoly viszonyuk egy gyermeknek ad létet.

Végre Aurél megújja Paulinát is, miután ismét Eveline körébe jut, a szerelem megújult erővel tört elő.

Most már bírni akarja Evelinet. De Eveline ellentáll a csábításoknak. És Aurél generalkulcsa mintha most nem használna. Boldogtalan volt, mondja a szerző, mert ezen nő erőnye hajthatatlan volt.

«De sírba szálljon Aurél, mielőtt ezt az édes illatú virágot letépte volna? Ez nagyon kegyetlen lett volna a sorstól».

De vajon mi joga lett volna Aurélnek a kegyetlen sorstól vádolni? Ezt kevésbé gondolta meg a szerző, midőn reflexióit leírta. Talán azért, mivel költői lélek volt, Eveline férje pedig prózaí? Avagy a költői lelkülettel már együtt jár azon követés a kegyetlen sorstól, hogy minden nőt a mi számunkra foglaljon le, míg a prózaí lelkek csak az elcsábított nő és annak bizonytalan eredetű gyermekei érdekében lóthat-futhat? Ha Aurél oly nagyon szerette Evelinet, miért nem tett érte valamit? Ily küzdelemnek nyomát se találjuk az elbeszélésben. De szerző ösztönszerűleg is a helyes ösvényen kalauzolja hősét, mert Aurél, miután már annyi nőt meghódított, meghódította Paulinát is, és íme, most azt mondja Evelineről, hogy ezt a virágot is le kell tépnie.

De a ki ily nagy gyakorlatot mutat a virágok letépésében, a női erények elejtésében, a ki ezt életfeladatává teszi, — lehet-e az sentimentális és szerencsétlen szerelmes, részvétre méltó hős, ki jobb a többinél.

Még azt sem látjuk át, hogy különb volna Sörössinél, annál a prózaí férjénél, ki mégis csak családjának, gyermekeinek él.

Midőn ily helyzetet látunk a regényben magunk előtt, szerző magyarázatai folyton furcsább benyomásokat tesznek az olvasóra.

Jön a boszniai hadjárat és Sörössit, a prózaí férjét, a csataterre viszik.

A költői lelkületű, nemes Aurél marad. «Az egyetlen, ki a gyászba borult házban titkos örömet érzett, Aurél volt... Aurél sokkal lovagiasabb jellem volt, semhogy embertársának legkisebb fájdalmat okozott vagy kívánt volna. De az Eveline iránt táplált és napról-napra fokozódó szenvedély elnyomott minden jó érzelmet, a midőn Eveline birhatásáról volt szó.»

E szerint Aurél még sem egyéb, mint egy közönséges csábító. Lovagias pedig csak addig, a míg érdekelve nincs.

Azt mondja szerző: «A mi Aurélnek (a férj távozása után) maradt, az az utóvirágzás volt. De még ez is elég gyönyörteljes volt, hogy szívét kielégítse».

Ezzel eléggé eltélte hősét, ki íme, mégis csak egy egészen közönséges Don Juan. Mert nem mondja: ezt a lényt okvetlen bírom kell, hanem: *est is.*

A többi okoskodás pedig nem kevésbé kihívó. Aurél, ha oly magasztos szerelemtől hevült, lemondhatott volna vagy erőszakosan elválaszthatta volna Evelint férjétől. Csak azt az egyet nem tehetette, hogy szerelmi maradékkal megelégedjék.

Midőn Aurél sehogy sem tud célhoz jutni, felteszi magában, hogy ő is Boszniába megy. Legyen Eveline azé, a kit a halál megkímél, az övé avagy Sörössié.

De az ily Don Juanok nem így szoktak okoskodni. Az élvek elől nem a csatába mennek, hanem új élvekbe rohannak, a mint azt Aurél már egyszer meg is tette.

A hadjárat eredménye regényünkre nézve az, hogy a bulletin szerint: Szerelmei Aurél súlyosan sebesült, Sörössi Viktor eltűnt.

Aurél felgyógyulva visszatér. Eveline gyermekei pedig ezalatt elhaltak. Most már nincs akadály a szerelmesek közt. Aurél elérte célját. Eveline megadta magát.

Hogy a férj azonban nem esett el, gondolható volt. Sörössi visszatér, és meglepi a szerelmeseket. Lelővi Aurélt, Evelinet és Paulinát is ki Aurél keblét fedezte.

Három nemes lélek szenderült át a más világra. Barátai megsiratták és megsiratták még ma is.»

«Meg lehetett volna menteni őket? Nem. A szenvedély nem bocsátja el többé a gyeplőt, a melyet egyszer megmarkolt. Eleinte ugyan tévedésbe ejti az embert higgadtsága és szelidsége által, de előbb utóbb őrzöngő dühvel ragadja az élet kocsiját az örvény szélére.»

«A pillangó a tavasz és nyár virágai-ból a legédesebb mézet szívja. Miért ne tőrje, hogy az ősz megölje.»

«Ez az élet nem mennyország! A ki gyönyöreit élvezni akarja, megsemmisül.»

Szerző folyton reflexiókkal és felvilágosításokkal kísérte elbeszélését. De mi jobb szeretnők, ha a reflexiókat az olvasóra hagyná, s ő maga objectivebb maradna.

Egyáltalában több gondot fordíthatott volna a leleményre és bonvolításra. Az élet nem áll pusztán szerelemből és szeretkezésből. Szerző kizárólag a szívvilág, az érzelmek terén mozog és feleli, hogy a komolyabb olvasó nem elégszik meg ezzel, legfeljebb a fiatal ábrándosabb leányközönség. Bármily érdekes a szerelem önmagában, regényben egyebet is várunk és szívesen feláldozunk egy két szerelmezt olyan egyének küzdelmeiért a kik pl. valamely ambícióknak élnek, ha ez nem lenne is egyéb, mint a meggazdagodás.

Ötvös egy pesti Don Juan történetét akarta megírni. Tehetségének sikerült is elég érdekes olvasmányt teremteni, mely regény-piacunkon aránylag a jobb művek közé tartozik.

De Don Juanja miért «pesti» avagy magyar? Azt ő maga sem tudná megmondani. A mi Don Juanjaink nem érzélegnek, a szenvedély sem ragadja el őket. Ok mulatnak, szerelmeskednek, és a hol kell, fizetnek. Szóval ők elegansok és józanok. Nem sírnak és nem mennek háborúba egy asszonyért. Mert hiszen, ha akad egy makacs asszony, van elég más engedékeny.

A rajongó szerelmet a különben nagyra becsült szerző a pesti Don Juanban elhibázta.

Irmei Ferencz.

AZ OPERAHÁZ ELSŐ HETE.

A MAGYAR kir. operaház szeptember 27-én díszes előadással rendeltetésének átadatott. Hosszú évek fáradozásának gyümölcsét veszi itt át a nemzet királyi ajándékképpen és örömmel tapasztalhatta, hogy e fáradozás nem volt sikertelen. A megnyitási este fényes bizonyosságú szolgálta a ténynek, melyet a királyi szavak is kiemelték: *a mű sikerült*, és ezzel a hazai művészet hatalmas tényezővel gyarapodott, melynek nálunk még fontosabb feladata van, mint a nyugati kulturnépeknél. Jellege itt nem lehet oly kizárólagosan kozmopolitikus, mint azoknál, mert feladata az, hogy a külföldi mesterművek ápolása mellett az önálló, nemzeti dalmű csíráit erőteljes virulásra fejlessze. Mindkét irány a megnyitói előadás összeállításában kifejezést nyert, és ha általában megbarátkozhatunk a tényre, hogy potpourri-előadás avassa fel az első hazai intézetet, mely kizárólag a zenének van szentelve, akkor meg kell vallanunk, hogy a műsor igen szerencsésen volt összeállítva; az előadás mintegy tervét tartalmazta annak, hogy mit fog az operaház ezentúl közönségének nyújtani: «Bánk-bán» első felvonása és «Hunyadi László» nyitánya jelezték a nemzeti opera ápolását, «Lohengrin» első felvonása a kozmopolitikus művészet bemutatását.

Az előadásban kizárólag állandóan szerződött hazai erők működtek közre, kik művészetüket lehető legteljesebben igyekeztek érvényre juttatni a fényes közönség láttára, melynek élén ő felsége a király és a vele jött *Klotild* és *Mária Dorótya* főhercegnők, továbbá *Albrecht* főherceg érdekléllel követték az előadás folyamát. — Bánk-bán-t és a rákövetkező nyitányt szerzőjük, ERKEL FERENCZ vezényelte, és a jelenlevők örömmel tapasztalták az agg mesternek ifjú lelkesedését, mely lankadatlan tetterőt hirdetett a magyar opera ünnepelt előharcosánál. Vezényelte alatt az énekesek odaadással oldották meg feladatukat; *MALECKYNÉ* (Melinda), *BARTOLUCCI* k. a. (királyné), *Hajós* úr, kinek Bánk-bánja egyik legkedveltebb szerepe, *ODRY* és *PAULI* urak mind kitünően voltak disponálva és teljes művészi képességüket mutatták. — A töredék fénypontját a *COPPINI* k. a., *PINI* úr és a balletkar által kitünően előadott ballet képezte: mindnyájuknak sokat dícsért művészet: csak most, az új tágas színpadon mutatkozhatott egész tökéletességében.

Az előadás ez első száma alkalmat nyújtott a közönségnek, hogy hódoló ovatiót mutasson be a királynak; *Pauli* úr ugyanis a szövegben előforduló «Eljenek a magyar hadak!» felkiáltás helyett ezt éneklé: «Eljen a magyar király!», mire a közönség feikelt és ezerszavú éljenzéssel visszhangoztatta a termet.

A befejező szám, «*Lohengrin*» első felvonása, különösen a zenekarnak és az énekkaroknak nyújtott alkalmat, hogy magukat kitüntessék; mindkettőről csak a legnagyobb dícsérettel emlékezhetünk meg. *Elsa* szerepét *REICH* Irma k. a., *Ortrudot* *SAXLEHNERNÉ* énekelte. *GASSI* úr a cím-szerepben ismét avatott *Wagner* énekesnek bizonyult, *NEY* úr *Henrik* király mintaszerű alakítás volt, és a többi szerep is igen kielégítő elosztást nyert.

A zenei erők mellett az előadás kiállításáról és scenikus elrendezéséről is a legnagyobb elismeréssel kell megemlékeznünk. A stílszerű, dús díszletek, a válogatott ízléssel és történeti hűséggel összeállított fényes jelmezek, mind csak fokozták az előadás ünnepélyes benyomását; az «*Asphaleia*» rendszer kifogástalan működése is dícséretet aratott. A legnagyobb meglepéssel pedig a ház kitünő akusztikáját tapasztaltuk, mely bizonyára nem pusztán a véletlen műve, hanem legalább részben hírneves építésének érdeme.

A megnyitási előadások után, melyek három estén át vették igénybe az operaház személyzetét, következett az első operaelőadás: *Wagner* «*Lohengrin*»-je teljesen új kiállítással és részben változott szereposztással. *Reich* kisasszony *Elzá*-ja, bár távolról sem felelt meg a zeneköltő követelményeinek, mindazonáltal ügyes, elfogadható alakítás volt, énekének fogyatkozásai ezúttal kevésbé voltak észrevehetőek. Hanem hogy az első felvonást magyar nyelven, a többieket pedig olasz nyelven énekelte végig, azt semmiképpen nem hagyhatjuk megrovás nélkül. Az ilyen eljárás valóságos bábeli zűrzavarrá fokozza az operánknál úgy is sajnos tapasztalható nyelvzavart. A minapi *Faust* előadás

is félig olasz, félig magyar nyelven folyt: *Turola* k. a. és *Perotti* képezték az est fővonzerejét. De a díszes új kiállításról is illik megemlékeznünk, melynél a *Walpurgis* éj jelenet díszletét kell kifogásolnunk, mint kissé túlzott, rikító színekben bővelkedő képet.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ *PHILHARMONIAI HANGVERSENYEK AZ OPERAHÁZBAN.* A philharmonikusok egyesületének legutóbbi választmányi ülésén *Erkel* Sándor elnök bejelentette, hogy az operaház főintendánsa: báró *Podmaniczky* Frigyes a választmány kérelmére megengedte, hogy az egyesület ezentúl hangversenyeit az operaházban tarthassa. Az egyesület választmányja *Podmaniczky* intendánsnak e szívességeért jegyzőkönyvileg köszönetet szavazott s elhatározta, hogy ez idényben 7 hangversenyt fog rendezni, és pedig: hatot a pénztár, a hetediket pedig a philharmonikusok özevegyeinek és árváinak nyugdíj-alapja javára. Az első hangverseny november hó 5-én fog megtartatni.

~ *OKTÓBER 15-ÉN* lesz negyven esztendeje, hogy *Strausz* János először lépett a nyilvánosság elé zenekara élén mint karnagy és komponista, a hietzingi *Dommayer*-féle kaszinóban rendezett hangversenyen. «*Sinngedicht*» című keringőjét ötször ismételték, mire atyjá is megengesztelődött, ki tudvalevőleg nem egyezett bele, hogy fia a zenészi pályára lépjen.

~ *WILT Mária* asszony megkezdé Prágában vendégszereplését *Don Juan* ban. A művész, a moszkvai philharmonikus társaság meghívásának engedve, egynehány hangversenyben közre fog működni.

~ A *MEININGENI* zenekar Bécsben megtartandó *Beethoven*-hangversenyének műsora: 1. *Coriolán*-nyitány. 2. C-dur symphonai. 3. *Rondino* Es durban 2 oboa. 2 klarinet, 2 fagott és 2 kürtre. 4. Nagy fuga, vonós zenekarra B-durban. 5. Egmond-nyitány. 6. Ötödik symphonia.

~ A *PÁRISI* olasz opera igazgatója, *Maurel* nyilvánosságra hozta a *Patti* Adelinával megkötött szerződést, mely szerint a művész október hóban két vagy háromszor lép fel *Violetta* szerepében, a miért 25,000 illetve 30,000 frank tiszteletdíjat kap. Az igazgató reméli, hogy a művész által említett törvényes akadályok el lesznek hárítva.

~ A *PÁRIZSI GAITÉ-SZÍNHÁZ* *Audran* operettejével a «*Grand Mogol*»-lai ismét visszatért az operettehez, melyet egy ideig a kiállítási és szenzációs darabok e színháztól távol tartottak. Tízennegy év mult el, míg a szerencsés komponista (az *Üdvöske* szerzője) párisi színpadon láthatta művének előadását. Csak miután a vidéken nagy tetszésben részesült, találkoztott fővárosi színingazgató, ki a darab színrehozatalára vállalkozni merészelt és a *Gaité* igazgatója bizonyára nem fogja kárát látni, mert a «*Grand Mogol*» Párisban nagy sikert aratott. A libretto tárgya nagyon fantasztikus és *Mingapour* hercegről szól, akinek csak akkor szabad ősei trónjára lépni, ha nagykorúságáig minden csábításoknak ellen bír állni. Ezt bebizonyítandó, a fiatal herceg nyakán

fehér gyöngyökből álló füzért visel, melyen a gyöngyök azonnal megfeketülnek, míhelyt a herceg botlott. Egy francia kötél-táncosnő annál nagyobb veszélybe hozza a herceget, mivel ugyanakkor kért egy hercegnő szeretné — fájdalom hiába — elnyerni. Mingapour a fekete gyöngyök daczára nagymogul lesz és a kecses párisi nő megosztja vele az uralkodás gondjait. Audran zenéje nagyon gyakran kíségeti a szövegírókat a színpad színtitlenségek hinárából és a kitűnő előadás győzelemre juttatta a sokáig mellőzött darabot.

~ BOROSZLÓBAN szeptember 8-án Händel oratoriumát «Judas Makkabäus»-t adta elő az ottani templomi énekhar.

~ A JÖVŐ ÉVAD FOLYAMÁBAN következő Rubinstein-féle szerzemények kerülnek előadásra: Hamburgban november elsején a «Papajály» című víg operáját fogják adni, utána következik Antwerpenben «Nero», melyet már a bécsi opera is megszerzett. Az említett két előadást, valamint a Berlinben november 17-én adandó oratoriumát «Az elveszett paradicsomot» maga fogja dirigálni. A télen még Schwerinben adják Rubinstein «Dämon»-át és Danzigban «A pusztá gyermekei»-t.

~ A ROTTERDAMI NÉMET OPERÁT szeptember 17-én nyitották meg Mozart «Várásfucsolójával». Ugyanott október 1-jén Labath, a bécsi opera volt hőstenora lépett fel először mint szerződjött tag.

~ A WORCESTERI ZENEÜNNEPEK második napján Cherubini D-moll miséjét adták elő és kisebb műveket Bach, Spohr és Schuberttől. Az esti hangversenyt egyedül Mendelssohn «Eliás»-a töltötte ki. A harmadik napon Dvorak Antal «Stabat mater»-je került előadásra, a komponista vezetése mellett.

~ BRINDIS DE SALAS a szerencsén hegedűművész Jules Sachs impressárióval október, november és december hónapokban hangverseny-tournére vállalkozik, melynek folyamában Sziléziát, Posent, Pomerániát, keleti és nyugati Poroszországot fogja beutazni.

~ A BROOKLYN PHILHARMONIC SOCIETY a télen nyolcz nyilvános főpróbát, nyolcz előadást és hat matinét fog adni. A matinéken kizárólag könnyebb darabok adnak elő, míg a hangversenyeken csakis klasszikus, komoly zene fog előadni. A márczius 21-iki hangversenyt Bach születésének 200 éves jubileuma megünneplésére rendezik.

MAUCROIX GRÓF.

(Színmű 3 felvonásban, írta ALBERT DELPIT. Először adattott a nemzeti színházban október 1-én.)

Kétes értékű darab az, melyet a folyó hó 1-én a nemzeti színházban előadtak, és sikere is kétes maradt. Delpit Albert, hű maradt a francia neoromantikusok azon egyik esztetikai főelvéhez, mely szerint csak rendkívüli tárggyal és meglepő feldolgozási móddal lehet hatni a közönségre; és megírta Maucroix gróf című drámáját. El is érte

azt, amit keresett: nagy lelkesedéssel fogadták művét és a darab első előadása után az egész párisi sajtó kihirdette a világnak, hogy Franciaországnak új nagy drámaírója támadt. Pedig hát sem valami újat, sem valami nagyszerűt e darabban nem találhatunk, ha közelebbről vizsgáljuk. Tárgya, részletei ott hevernek a harminczas és negyvenes évek regényirodalmának poros lomtárában; alakja és motívumai szokottak a modern francia irodalomban; a kivitelben pedig alig csodálhatunk egyebet mint a rövidséget, melylyel szerzőnk darabját mintegy vázolja. Ez a szűkmarkúság különben Delpitnek szokott modora, egyéb irataiban és így elbeszéléseiben is.

De ami az elbeszéléseknek bizonyos kaczerő válogatottságot kölcsönöz és így előnyükre válik az nem mindig válik javára a drámának is. A drámának egyik főkölléke a teljesség és ez bizonyos tekintetben egy értelmű a bőséggel is. Midőn tehát oly nagy tárgyat, mint a törvényes és törvénytelen gyermekek egymáshoz való viszonya az életben, röviden, mintegy puristai modorossággal látjuk pertraktálva, nem állhatjuk meg, hogy e körülményt ne rójuk fel hibául, vagy a szerző tehetségének, vagy pedig a szépirodalmi meggyőződésnek, melyet az író magának fogadott. A «Maucroix gróf» című darabban mint mondánk a törvényes és törvénytelen gyermekek küzdelme van festve. Maucroix marquis Olaszországban megházasodott, és midőn e házasságból már fia Henri is született, elhagyta feleségét és fiát, és visszatért Franciaországba, hol szerelmi viszonyt kötött Hélène-nel; e viszonyból származott a marquis második fia Julien. A marquis nyugodtan élt Franciaországban szeretőjével és törvénytelen fiával, kik egyébként nagy vagyonuknál fogva, nem is szorultok rá. Időnként tudomást is szerzett magának felesége és törvényes gyermeke helyzetéről, azonban a nyugalom és a boldogság véget ért, midőn Julien és Henri, a véletlenek hosszabb láncolata folytán megszerették ugyanazt a leányt, Gérard képviselő leányát Germainet. A marquis két családja, a törvényes és a törvénytelen követi e leányt egy savoyai fürdőhelyre, mely fürdőhely egyik fogadójának társalgó termében játszik az egész darab. Itt ismerkedik meg a hevesvérű és hirtelen gerjedelmének mindenben engedő Henri a szelidebb lelkű Juliennel, és megtudván, hogy ez utóbbi szintén Maucroix grófnak nevezi magát, mint ő maga, minden eddig elfojtott gyűlöletét testvére ellen fordítja, kit egy heves vita végén fattyúnak czímez. Julien eddig nem ismerve születésének törvényteleniségét, jóhiszeműleg mondta magát Maucroix grófnak, és most saját anyjától kérde meg a valót. Az anya nem titkolhatja tovább gyermeke előtt hibáját és Julien ki imádja anyját mindent megbocsát, habár az egész világot érzi is összeomlani maga fölött.

Juliennek Germaine-nel való házassága természetesen ez események folytán kérdésessé vált és a szegény fiú eljött örökre búcsút venni mennyasszonyától. De Germaine azt feleli, hogy ő nem Maucroix gróftól, hanem Julient szerette és szeretni is fogja a míg csak él. A két szerelmes újra hűséget esküszik egymásnak. Ez a darab legszebb jelenete. Ezentúl az egész

darab a körül forog, hogy a két testvér megverekszik-e egymással vagy nem. Julien anyja, kinek eddigi élete bosszúság és sérelem volt a marquiséra nézve, megvárja a marquisént az útjában és előtte térdre borulva kéri, hogy beszélje le fiát a párbajról. A marquisének, ki jámbor, istenfélő asszony, megcsik szíve férje könyörgő szeretőjén; meg is igéri, hogy rá fogja bírni fiát a békére. Henri azonban, ki is kosaraztatván a Julienhez ragaszkodó Germaine által, daczosan megmarad kihívó magatartásában. A marquise tehát Julienhez, a törvénytelen gyermekhez fordul és annak fejében, hogy ő is megbocsátott, Julien anyjának kéri az ifjútól, hogy engedjen ő, és térjen ki a párbaj elől. Julien előre megígérve, hogy hálából mindenre kész a marquisé irányában, végre enged. Germaine jelenlétében magára veszi a gyávaság színét és megígéri, hogy ki fog térni Henri elől. Henri féltestvére e nagylelkűségén megindul, kezét nyújt neki, összeölelkezik vele és megosztja vele nevét és vagyonát. Germaine Juliené lett, kit mindvégig szeretett s kibelen mindig bízott.

E darabban tehát a szép és hatásos jelenetek egymást követik. A rokonszenves és érdeklődést érdemlő jellemek többségben vannak, sőt azt mondhatni, hogy a darab minden személyei megérdemlik a közönség sympathiáját, kivéven a marquist, a két fiú atyját, a ki alávaló és neveléses egyszersmind.

Ha hatásos jelenetek, nemes és finom érzelmek, érdekes lélektani fordulatok magukban véve elegendők volnának arra, hogy a színdarab jóságát megalapítsák, úgy Maucroix gróf kétségkívül egyike volna a modern színirodalom legjobb darabjainak, mert a főntemlített kellékek majdnem azt mondhatnók, túlságos mértékben is meg vannak benne. Azonban eme kellékek, bármily becsesek legyenek is, magukban véve nem elégíthetik ki a komolyabb bírálót. Eme kellékek a darabot csak hatásossá teszik, de nem paralizálhatják az undok benyomást, melyet azon marquis személye tesz, ki elhagyta nejét és gyermekét, szeretője előtt eltitkolta házastólát, fia előtt eltitkolta születésének törvényteleniségét, és most végre, midőn bűnei és hibáiért elérkezett a bűnhődés perceze, kiáll és deklamálva tiszteletet és szeretetet követel egyik és másik családja tagjaitól. De nem kárpótolhatnak a poétikus és megható jelenetek a darabban szegényes és korlátolt méreteiért sem, melyek percéről percze a szerző fogyatékos vénájára és azon iszonyú erőfeszítésre emlékeztetnek, melybe e műve került. Csöppenként hull a száraz, fanyar, minden ízében százszor ráspolyozott és simított dialóg tollából; valóságos scholastikai okoskodás, csürés-csavarásba kerül, míg darabja tartalmát megalkotja, rendbeszedi és körülhatárolja; földönkúszó képzelete nem segíti, hanem inkább ártalmára van, amennyiben jót, helyeset nem sugal, az ész tanácsait pedig nem becsüli kellően: így tehát kimerülten dül az eszméjétől és az akarat erélyétől zaklatott író a rideg racionalizmus karjaiba, nem mentvén meg régi magasröptű terveiből egyebet, mint a néhány romantikus érzelmű részletet, melyeknek meglehet a maguk bája, de melyeknek a mai, positiv gondolkozású

színházközönség már nem hajlandó minden kétségen fölül álló értéket tulajdonítani. Ez a darab tehát, mely kompozícióját és kivitelét tekintve egyaránt ambicionálja a maradandó értéket, csak annyit ér el, hogy a színpadon hatást tesz, ami nem megvetendő dolog, de oly nagyra-vágyó írónak, mint Delpit, talán még sem elég.

Fájdalom, a nemzeti színház előadásában ez a hatás is alább szállt. A nemzeti színház művészei valamely megmagyarázhatatlan vakság következtében modern iránydarabnak fogták fel e művet és úgy akarták játszani, mint Sardou és Dumas társadalmi tendenciát üldő darabjait kell játszani. A heves, gyors és erélyes játékban, melyet ez utóbbi darabok igényelnek, Delpit darabjának meghatározó részei gyöngültek, poétikus jelenetei pedig egészen hatástalanok maradtak. A darab nem lett azon szellemben előadva, melyben írva van; rossz úton vezetve eltévesztette célját: nem hatott, vagy ha igen, sokkal csekélyebb mértékben, mint természeténél fogva hathatott és hatnia kellett volna. Legjobban játszottak Prielle Kornélia és Jászai Mari (marquise és Heléna), kik felfogás és alakítás tekintetében megmaradtak a mű voltaképi természetében és ez által el is ütöttek a többi előadóktól. Mihályfi is aratot némi sikert, különösen a meghatározó bensőség által, melylyel egyes percekben a szerencsétlen Julien fájdalmát tolmácsolta.

R. F.

SZÍNHÁZI HIREK.

~ UJ SZINDARABOK. A nemzeti színház dráma-bíró bizottsága tegnapi ülésében a következő három darabot fogadta el egyhangulag előadásra: «Lydia», dráma 3 felvonásban, Csiky Gergelytől. «A protekció», vígjáték 3 felvonásban, Berczik Árpádtól, «A báróné levelei», bohózat 3 felvonásban, Rákosi Jenőtől.

== A NÉPSZÍNHÁZBAN a múlt szombaton elevenítették fel Lecoqu «Kisasszony feleségem» című operettjét. A darab frivól meséje már rég ismeretes előttünk, és a zenéjének is hiányzott az újdonság ingere; egyáltalán mondhatjuk, hogy az ujonnan való betanulás kárba vészett munka volt. A frivól operettek korszaka már letűnőfélben van, és a közönség a legnagyobb hidegséggel utasította vissza a felelevenítési kísérletet. Az előadást illetőleg csak Palmay (Marjolaine), Kassai (Palamede) és Tihanyi (Petersop) feleltek meg feladatuknak, s csak az utóbbi kettő tudta néhány perczre enyhíteni az általános ásítási görcsöt. Szilágyi először mutatta be magát, mint ujonnan szerződött tag, de nem mint «víg legény», sőt inkább *unalmas* legénynek vált be; azonkívül rekedt lehetett, mert már a negyedik sorban sem lehetett az énekét hallani megerőltetés nélkül. Ligeti Irma (Aveline) megjelenés kellemes csinos előadással, s ha majdan több routine-je lesz, többet is fogunk róla írni. Csak azt az egy jó tanácsot fogadja, hogy jövőben ne selypítsen; kis akarattal le lehet arról szokni. Az ének- és zenekar Cserny úr vezénylete alatt már sokkal jobban vágott össze, mint az új karnagy első debut-je alkalmával, csak a primhegedűk kényesebb dolgait (és ebben a darabban van néhány) még egy kissé egyöntetűbben kellett volna betanulni.

4

== A VÁRSZÍNHÁZI PÁLYÁZATRA, mely népszínmű, bohózat és látványos történeti művekre hirdettetett, beérkezett összesen tíz mű: 1. «Enyingi Török Bálint fogsága», látványos és énekes történelmi színmű 3 felvonásban, 7 képben. Jelige: Docere et oblectare. 2. «Czili és Mili», énekes színmű 3 felvonásban. Jelige: Borúra derű. 3. «Elza, vagy hogy szeretünk», színmű 4 felv. Jelige: Minden mű stb. 4. «Monsieur Csutora», eredeti énekes bohózat 3 felv. Jelige: All right. 5. «A szabadkőműves», bohózat 3 felv. Jelige: Facit indignatio versum. 6. «Urhatnomság», bohózat 3 felv. Jelige: Ha nagyító üvegen át látók hibáinkat, tán kevesebbet botlanánk. 7. «Konkurrenczia», eredeti bohózat 3 felv. dalokkal, zenével. Jelige: Blaha Luiza. 8. «Huszár komaság». Jelige: Szubordináció. 9. «A jogász otthon», népies bohózat dalokkal 3 felv. Jelige: Nem ütök a jogászt. 10. «A szerelmes rokonok», bohózat 3 felv. Jelige nélkül. — A jelíges levelek lepecsételtettek s megőrzés végett elzárattak.

== A NÉPSZÍNHÁZI-BIZOTTSÁG által a f. 1884. évre kitűzött népszínmű-pályázat határideje szerdán délelőtt 12 órakor járt le. A határidőig összesen a következő 55 népszínmű érkezett be: 1. Borúra derű. 2. A fekete ruhájú menyasszony. 3. Mamuka. 4. A mostoha. 5. A csirkefogó. 6. Az édes mostoha. 7. A pincesző. 8. A csárdás leány. 9. A szerelem bolondja. 10. Esti kézfogó. 11. A fekete angyal. 12. Senki leánya. 13. A szeretők prókátorai. 14. A nyugta. 15. A kivándorlók. 16. Tudósok Libaréten. 17. Galambos Pista. 18. A szobaúr. 19. Panna asszony leánya. 20. Munkácsi rab. 21. A kodolányi harangozó. 22. A falusi kis lány Pesten. 23. A testvérgyilkos. 24. Az iparlovag. 25. A parasztgróf. 26. A falu esze. 27. A szobaciczus. 28. A zsidóleány. 29. A sehonnai. 30. Egy jogász kalandja. 31. Duli Mari. 32. A kérők. 33. A két rossz. 34. A senki fia. 35. A szökés. 36. Csiriznyókék. 37. Borúra derű. 38. A komédiás leánya. 39. Czigány Marci. 40. Az antiszemita. 41. Piros szemű kukorica. 42. Munkások. 43. A Kovács család. 44. Szülők vétké. 45. Az asztalos műhelyben. 46. A pesti fiu. 47. Átkos szomszédság. 48. A kis gazda. 49. A királyhalmi kovács. 50. Béni házassága. 51. Felhő Klára. 52. Janka és Aranka. 53. A vasparipa. 54. Az üldözött. 55. A dohánycsempész.

== A NÉMET SZÍNHÁZBAN e héten francia darabokkal próbáltak szerencsét. «A vasgyáros»-t adták a «Hüttenbesitzer» nehezkes czíme alatt. A gondolat nem mondható valami szerencsésnek, mert a német színház személyzete minden átmenet nélkül nem képes az ily feladatok megoldására. Ismételtén dicsérő alakban említettük meg a német színház előadásait, amint is a német vígjátékokat nagyon csinos előadásban hozták a színpadra. Aki már most a német színház tagjait ismeri, bizvást kimondhatja, hogy francia vígjátékok ezek a színészek nem képesek játszani. Még kevésbé francia színművet és legkevésbé a «Maitre de forge»-t. A szerdai előadás eklatans bizonyítéka ez állításnak. Az a lány deklamáció, melyet a német konzervatóriumokban tanítanak, nem illik sehogy sem a

modern francia színmű természetes realizmusához. Hogy a német színész azt a szabad hangot eltalálja, mely a német színműtől elütőleg a francia színműben uralkodik, ahhoz iskola kell. Legalább is azon iskola kifejlődése, mely a mi nemzeti színházunkban meglehetősen tökéletességre vergődött. A német színész és színésznőt a rendező szó nélkül beleállította az új világba és azok, hogy helyüket megállják, megmaradtak annak, amik voltak: németek, kik érzelegnek, síránkoznak és deklamálnak — de nem jellemznek. Nézzük csak Derblayt. *Gelling* úr a szerep személyesítője a komoly, megállapodott szerelmesekre sok jó külső adománnyal bír. A nyugodt pillanatokban, midőn egyszerűen határozottan kellett beszélnie igen jó benyomást tett. A második felvonás nagy jelenetében éppen mikor a szenvedély festésében erőt kell kifejteni, ellágyult, elerőtlenedett mondhatni elolvadt és a hatás semmivé lett. Éppen így volt az a negyedik felvonásban. *Kronau* k. a. Clairet már alaphangjában tévesztette el. A büszke karakterleányból szentimentális, gyenge leányka lett és mi több már az első felvonásban, midőn még tartásban is ki kell mutatni a büszke arisztokrata nő erős akaraterét. A hercegi vőlegény távollétéről nem elharapott sértett büszkeséggel, hanem könyekkel beszélt. A szenvedély momentumait nála is túlságos siránkozás gyöngítette. *Blasel* úr Bligny hercege legszerencsétlenebb alakításai közé tartozik. Semmi él, semmi karakterisztika. A lázas, hatásra számító mozdulatokban semmi előkelőséget sem láttunk. A Claire-vel való szép jelenetet a poseurösködés indíkskrét fontoskodása egészen tönkre tette. *Werra* k. a. Athenaisáról nem szólni, beillik kritikai udvariasságnak. Szerepök színvonalán egyedül *Förster* (Moulinet) és *Gimmig* (Préfont báró) urak állottak, mint a darab humorának hivatott képviselői.

KRITIKAI HANGOK MUNKÁCSY FESTMÉNYÉRŐL.

A MŰCSARNOK mystikus hatást keltő termében, az emberiség példányképül tekintett ember kivégeztetését feltűntető festménynek szemlése, első pillanatban a tragikai hatásnak minden hűrját megrezgeteti keblünkben. Három halállal küzdő ember, egy bakó balta és létrával, s a vad tömeg, borzalmat keltenek bennünk; Krisztus iránt pedig számalommal viseltetünk. S mert e mű az érzelmeknek oly sokféle nyelvén szól hozzánk, lelünk s agyunk a szemléletnél bő tápot nyer, s így szívesen időzünk előtte. Azonban a hosszú szemlélet után, midőn a tragikai hatás élvezése alatt eltompultak érzeink, s a hatásos színek megszokottá lettek előttünk, a kép hátrányai, vagyis a kompozíció és a rajz hibái, teljes valóságukban feltűnnek szemünk előtt.

Hosszan kellene írnom, ha Munkácsy «Krisztus a Kálvárián» című újabb alkotású festményének alakjait részletesen akarnám megismertetni; főleg, ha a kom-

posítiót s annak egyes alakjait művészeti, történeti, lélektani, bonczani és geometriai szempontokból akarnám bírálni; de mert meg kell alkudnom a hírlap térszűkével, csupán a remekmű feladatát, vonatkozással Munkácsy képére, s e kép műbecsének fokozatát óhajtom néhány vonással vázolni:

Minden művészetnek célja egy: a gyönyör élvezetése; csak annak előidézésénél az eszközök különbözők.

Phidias márványból faragott, Iktinos és Kalikrates Partenont építettek, s Rafael festett. Művészetekben csak az anyag különbözőt egymástól, de lényegileg egyaránt gyönyört és bámulatot keltettek a szemlélőben.

A képzőművészetek abban különböznek az irodalomtól, hogy míg az előbbinél a lélek és a szem nyernek gyönyörködést, addig az utóbbinál csupán a lélek magasztosul.

A lélek gyönyörködtesére vonatkozólag úgy a képzőművészetekben, mint az irodalomban egyaránt kell kifejeznünk a szépet, jót és igazat. Mint az egyes irodalmi műfajokban, a cselekvény vagy a lefolyt történet által kifejezést nyer a lyra, éposz, ballada, dráma és tragédia, úgy a festészetben is kifejezhetők azok a kompozíció által. Valamint a költő csak akkor nagy művész, ha jó festő, úgy «a festő csak akkor nagy művész, ha jó költő». Hogy a költészet mily mértékben nyerhet kifejezést a festészetben, felhozhatjuk a Litzemayer által kartonokra illusztrált Schiller «Glocke»-ját. Az egyiket a költő eme sorai szolgálták tárgyul:

«Az anyaföld sötét ölebe
Helyezzük, a mit kezünk adott;
Rábizza Úristen nevébe,
A magvető is a magot».

Litzemayer nagyobb költészettel állítá elő e sorok illusztrációját, mint a költő azt elképzelé; a mennyiben a kép előterébe egy magvetőt magot szórva, a háttérbe pedig egy temetőt festett, hová emberek vállakon egy koporsót visznek, hogy a benne nyugvó társukat visszaadják a földnek.

Mint a költészetnek kelléke a rövid, zamatos és tiszta előadása annak, mit kifejezni akar, úgy a festészetben a kompozíciónak is, mely az eszme kifejezője.

Ha valamely festményben nincs meg a költészet, úgy hidegen hagy az bennünket; legföljebb a fáradságos munkát méltányoljuk, melylyel az előállított. Tapasztalhatjuk, mily unalmat kelt egy csendéletet ábrázoló festmény, melyen egy serleg, egy koponya, egy tör, egy régi oklevél stb. van festve. Vajjon mi tápot nyújthat egy ily mű az elmének, legyen az bármily gondosan is kidolgozva. Ép oly sivár egy ily kép szemlélete, mint minő önkínzás volna egy oly költeményt elolvasni, mely ridegen leírna egy pár összeszedett csendéleti tárgyat.

Míg a költészet elegendő teret nyújt arra, hogy valamely cselekvény multja, jelene és a jövő fejlődésének sejtetése az olvasó előtt feltűnhessék, addig a festészet csupán a jelen ábrázolására van utalva, annak is egy pillanatnyi lefolyására. Ezen okból nagyon meg van nehezítve a festészetben a kompozíció előállítása; mert eltekintve attól, hogy a tárgyul választott momentumnak kell az egész kimondandót

kifejezni, még arra is figyelemmel kell lenni, hogy azon ábrázolatból következtetni lehessen a cselekvény jelenének multjára és jövőjére. A festészetben tehát a kompozíció által kell kifejezni a költészetet. Egy jól írt s jól festett drámai esemény egyenlően hat érzelmeinkre.

A jó festmény akkor fejezi ki teljesen a tárgyát, ha a kompozíció a cselekvénynek oly pillanatát tünteti fel, melynek jelenéből lehet következtetni annak multjára és jövőjére; valamint ha az egész cselekvénynek forduló pontját képezi.

Erre vonatkozólag szolgáljon a következő példa:

A nemzeti múzeum tulajdonát képező, Székely Bertalan történelmi festményén a cselekvénynek az a jelenete van előtűntetve, midőn Dobozi Mihály Esztergom közelében a törökök által üldözötve, nejét, saját kérelmére, nehogy élve a törökök kezeibe kerüljön, meg akarja ölni. A háttérben látszik az égő város, honnét a törökök vad üvöltéssel nyargalnak Dobozi felé, hogy elfogják. A kép előterén Dobozi egyik karján a reá dőlt nejét tartja, ki saját lebléről ruháját lehúzza, hogy férje, a jobbában emelt törrel leszúrja. Nem messze tőlük összeroskadt lovuk hever, melyen mindketten menekültek.

Ezen festmény, mint drámai történelmi alkotás, a kor és esemény jelenetét ép azon pillanatban tünteti fel, midőn a dráma csomója megoldatik. Tehát a legválságosabb pillanatot.

A kompozíció teljesen kifejezi azt, mit a művész mondani akart; a kompozíció előadásában rejlő költészet pedig következtetést enged a jelen esemény multjára és jövőjére. Az összeroskadt ló, az égő városból vágató lovas törökök, teljesen kifejezik, hogy Dobozi a harci küzdelmek után menekült. Ez a jelen multja. A jelen még világosabban tárul elénk. Az összeroskadt ló tisztán feltűnteti, hogy az üldöző törökök elől nem menekülhetnek tovább; Dobozi és neje mozdulataiból pedig látjuk az elhatározó pillanatot, a midőn a válság tetőpontját érte el, s a dráma közel van a megoldáshoz. A dráma megoldása, vagyis az ábrázolt pillanat jövője is tisztán áll előttünk, mert biztosan következtetünk arra, hogy a törökök odaérkezétre Dobozi már leszúrta nejét, ő maga pedig, ki bosszút lihegő tekintettel várja üldözőit, nem fogja gyáván megadni magát, hanem sok véráldozatot kíván.

Ezen példából világosan látjuk, hogy mint lehetett kifejezni a dráma egy pillanatnyi eseménye által annak multját és jövőjét, s hogy a költészet mennyiben volt érvényesíthető a festészetben.

Azonban, ha egy festmény kompozíciója megfelel a kívánalmaknak, abból még nem következik, hogy az absolut becsű remekmű legyen; mert hogy Taine szavaival éljek: «a remekmű feladata valamely lényeges vagy feltűnő jellemvonást világosabban és tökéletesebben visszatükröztetni, mint azt a tárgyak a valóságban teszik». E sorokban már befoglaltatik az is, hogy a jellemvonás nemcsak a kompozíció, hanem a plasztikai erő, a szín, a világítás és az egésznek csinálási módja által fejezhető ki.

A jelenkor művészeti termelvényeire nem mondhatjuk, hogy azok minden időre szóló remekművek, amennyiben «a

remekmű csak idővel lesz azzá». Mi egy újabbkori alkotásra csakis saját vérmérsékünk, korunk ízlése és műveltsége, általában a jelenkorhoz való viszonyaink alapján mondhatjuk, hogy «remek mű» s ugyanezen alapon fogadjuk el a multból fenmaradt remekműveket is «remekmű»-veknek.

De az időnek gyorsan múló évei megváltoztatják a világ rendjét. Más vallás, más művészet, más politika és más erkölcsi nézetek lesznek a más emberek uralkodó nézetei, mely uralkodó nézetek szolgálnak majdan a műbírálatnak segítségül, a «remekmű» meghatározásánál. A jövő kor embereinek uralkodó nézeteitől, általában a korukhoz való viszonyaiktól van függővé téve, hogy az általunk remekműnek elfogadott mű az marad-e, vagy az általunk kitüntetésben nem részesített mű nem lesz-e remekmű.

Munkácsy «Krisztus a Kálvárián» című festménye «remekmű»-nek kiáltott ki; de ha a korunkban dívó tüntetni vágyó hajlamainkat, valamint a francia befolyás alatt levő könnyen hevülő vérmérsékünket képesek vagyunk fékezni, úgy visszahelyezkedve a fentebb elmondottak álláspontjára, a «remekmű» kifejezést azon fentartással fogjuk használni, hogy annak maradátságát az esetleg klasszikaibb jövő fogja bírálatában eldönteni.

Azonban mi, mint a jelenkor gyermekei, a remekműről alkotott fogalmainkhoz mérten, meghatározhatjuk Munkácsy képének ideiglenes műbecsét, valamint azt is, hogy helyet foglalhat-e a remekművek között.

Mindenek előtt ismerkedjünk meg a tárggyal, melyet Munkácsy e képén feldolgozott, hogy Taine szerint megítélhessük, vajjon ecsete által mily tökélyt ért el a tárgyában uralkodó jellemvonás visszatükröztesében.

Krisztus, az emberiség boldogítására szentelé életét; fenséges tanokat hirdetett, mi által az embert önmagának visszaadni igyekezett. Kora nem értette meg őt, azért szenvedés és üldöztes jutott osztályrészül. Bayer helyesen jegyzi meg: «A ki a jellem magasztossága után törlekszik, az mondjon le lét élvezéséről». Krisztus lemondott s szilárd jellemének magasztosságával a czél eléréseért küzdött, hogy tanainak üdve által jellemét érvényesíthesse. Szellemével a létezők korlátain áttört s a magát akaró érvényesíteni; e miatt vád alá helyezték s mert tántoríthatlan jellemének fenségével kifejezte, hogy «itt állok s nem tehetek másként!» — megfeszítették.

Krisztus élete tehát egy befejezett tragédia, melynek hőse ő maga. Élete teljesen feltűnteti a tragédia három fő mozzanatát: az összeütközést, a küzdést és a bukást; s mint a tragédia hőse, az ár ellen úszott.

Ha Krisztus életét, mint trag diát tekintjük, úgy életének fő jellemvonása is világos előttünk: A jellem fensége; a küzdés jellemének fenségeért, és a halál megvetése.

Ismervén a tárgyat, melyet Munkácsy feldolgozott, meghatározhatjuk, vajjon a kompozíció által kifejezte-e a tragédiát s mennyiben uralkodó annak jellemvonása.

Munkácsy ezen tárgyát reálisan fogta fel, műve azért történelmi tragédia. A

fölfeszítettetés képezi az ötödik felvonást, vagyis a katasztrófát, mi által a tragédia befejeztetik. A kép tárgyának monumentuma a katasztrófa végét tünteti fel, a midőn Krisztus csendes önmegadással vívódik a halállal s utolsó sóhajába vegyül hangja: «elvégeztetett».

Már most az a kérdés, hogy ezen tragédiának momentuma megfelel-e a kompozitív azon követelményeinek, mely szerint kifejezze annak múltját és jövőjét.

A tragédia jelene az, hogy Krisztus fel van feszítve s haldoklik. Ezen jelenből a multra is következtetünk, amennyiben a távozó vad tömeg, a néhány kételkedő és habozó alak, a Krisztust sirató környezet s a felfeszített arcában kifejezett csendes önmegadás, világossá teszi előttünk, hogy Krisztus oly dolgokat művelhetett, miben a dühöngő tömeg nem osztozott s a miatt kellett meghalnia. Krisztus arcáról pedig leolvashatjuk az öntudatos ártatlanságot s így következtetjük, hogy ártatlannul ítéltetett el.

De vajjon mi a jelennek a jövője? Képzletünk képes-e következtetni a momentum jövőjére? Igen keveset. Csúpan annyit, hogy Krisztus meg fog halni; de hogy mi fog Krisztussal történni a meghalás után s az ott levő siratók tovább fogják-e siratni, a nép valóban eltávozik-e? azt nem tudjuk.

A képzletnek tehát a jövő nem nyújt feldolgozandó anyagot; képzletünk szövetneke csúpan a multat világítja meg.

A művész nem rejtegetett előttünk semmit, hanem mindent elébünk rakott. Így aztán teljesen ki vagyunk elégtve; nem vagyunk kíváncsiak semminek sem a megtudására. S ez épen a hiba. A művész azért, hogy csak sejtet valami eseményt a nézővel, bizonyos fokú kíváncsiságot és érdeklődést kelt műve iránt s az elmének tápot nyújt. Szóval költészetet teremt a festészetben.

Ezek után tehát önmagunktól is reá jövünk arra, hogy Munkácsy, a Krisztus tragédiájának nem a legszerencsésebb momentumát választotta tárgyául.

Mennyivel inkább érdekel szemlélnénk e tragédia azon momentumát, midőn Krisztus már a Golgothán van, de még nincs fölfeszítve, hanem megtettek minden előkészületeket, hogy tervöket végre hajtsák. Így a momentumnak jövőjére vonatkozólag mily dúsan kijutott volna a képzletnek is. De a momentum mostani megválasztása mellett, gyakori szemlélés után a kép unalmassá válik előttünk, mert kimerítettünk abból minden eszmét, mi képzelő tehetségünket ingerelte.

Rubens «Keresztről levétel»-e mindig gyönyörködött bennünket. A XVII. század nagy mestere tudta, hogy kell az agyat és szemet egyaránt kielégíteni. Ő azt a momentumot választotta, midőn Krisztust a keresztről lebozsájtják. Tehát a keresztfát már elhagyta, de még a földet nem érte; e szerint a momentum a mult és jövő között van.

Avagy szolgáljon példaképen Rafael louveri «Szent-család»-ja. A momentum ez: Krisztus kilép a bölcsőből az előtte félig térdelő anyjához, ki éppen keblére akarja szoritani szeretett magzatát. Tehát a bölcsőből már kilépett, de anyja még nem ölelte magához. A momentum itt is a mult és jövő között van választva.

Munkácsy képénél a katasztrófa már megtörtént, tehát semmi sincs egyéb hátra, mit elképzelnénk; mert a tragédia ily reális felfogása mellett, mint azt Munkácsy feldolgozta, a feltámadás eszméje ki van zárva s így a momentum jövőjének az nem lehet tárgya. Pedig ha a momentum, a katasztrófát még meg nem történtnek tüntetné elő, a néző, mint a közel jövő eseményét, sokkal inkább tragikusnak tudná elképzelné, mint azt Munkácsy előttünk feltárni képes volt.

A görögök is ismerték e fogás előnyét; mert Iphigenia feláldozásánál úgy a színpadon, mint a freskókon, Agamemnon a néző elől lepellet takarja el bánatát arczát; mert tudva volt előttük, hogy a néző sokkal nagyobb fokú bánatot képes elképzelné, mint a minőt Agamemnon valóban kifejezhetett volna. (Folyt. köv.)

CASTOR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HÍREK.

~ Lapunk utolsó számának az új operaházról szóló cikkébe két értelemzavaró sajtóhiba csúszott. Ugyanis az első hasáb harmadik kikezdésének hetedik sorában *komponáló egész* helyett *imponáló egész* és a második hasáb első sorában *ellyphikus nézetek* helyett *ellyphikus ívzetek* olvasandó.

Lapunk zárta előtt az utolsó órában vettünk Makart kimúlásáról hírt. Míg a nagy festő működéséről és művészetéről bővebben szólnánk, idézzük az «Egyetértés»-ben foglalt jeles méltatást és a híres művész utolsó napjairól szóló tudósítást, melyet a következőkben adjuk: Makart két nap óta eszméletlen állapotban fekszik. Ideges bajához legutóbb agyhártyalob és tüdőbaj is járult s a betegség e komplikációja folytán a művész életéről az orvosok delután kimondták, hogy már csak órákra terjedhet. A pénteken tartott orvosi konzilium végkép lemondott a betegről. Látna, hogy segítség többé nincs, csak enyhítő szereket adtak a betegnek, könnyíteni a vívódás nehéz óráit. — Az orvosok még csak nemrég is azt hitték, hogy Makart ideges baja gyógyítható. Abszolút nyugalmat rendeltek neki és a művész, mikor visszatért Reichenhallból Bécsbe, lábadozni látszott. Tréfálkozva említé barátai előtt, hogy elmeállapotáról minő hírek keringtek és ismét az udvari múzeumok belső ékítésének terveivel foglalkozott. A szeptemberi szép őszi napokat Makart egy kis ideig Payerbachban élvezte; de a nyughatatlan munkavágy nem hagyta békén, visszaköltözött Bécsbe. Átköltözése előtt még Munkácsy látogatását fogadta Payerbachban és vidáman sietett hírneves barátja elé: «Csakhogy megint együtt vagyunk; nos, ilyen színben vannak a beteggek?» — Makart Bécsben egész e hét elejéig látszólag jól volt. Mivel az orvosok sok szabadban való mozgást ajánlottak neki, még hétfőn is kikocsizott nejével Hietzingbe és Pötzleinsdorffba és ott maradt estig. Hazatérve, a legjobb kedvben kártyázott egyik rokonával, aztán lefeküdt. Ejjel azonban oly nagymérvű mellgöresök lepték meg, hogy felesége orvosokért küldött. Ezek: Schrötter és Meynert tanárok, továbbá Böhm és Lütkemüller főorvosok pénteken a folyton eszméletlenül fekvő művész fölött tanácskozást tartottak és agyhártyalobot (meningitis) konstataáltak. Makart égő lázában teljesen öntudatlan volt; lélekzete

nehéz. Neje, az egykori tánczosnó Linda Berta asszony, nem tágitott ágya mellől, önfeláldozón ápolta.

(Hans Makart 1840 május 28-án született Salzburgban, s kezdetben a rézkarcz-művészetre adta magát. Rövid időt töltte a bécsi akadémián, Münchenbe ment, s ott a hírneves Piloty műtermében folytatta tanulmányait, mint a mester legkitünőbb növendéke. 1866-ban állította ki első képét, mely egy nimfát ábrázol, ki egy alvó lovagot megcsókol. Ezután következtek a *Modern amourettek*, melyek gyorsan megalapították hírnevét. 1867-ben a párisi köztárlaton kiállította *Római romok* című képét, mely nagy feltűnést keltett; 1869 elején Olaszországba ment s hosszas időt töltött Rómában, majd Magyarországon Pálffy gróf malaczkai kastélyának ebédlőjét díszítette föl képeivel. 1876-ban Egyiptomot utazta be, 1879-ben pedig, az uralkodópár ezüst menyegzője alkalmából, Bécsben rendezett történelmi díszmenethez készített vázlatokat s rendezte is e fényes látványosságot, melyben maga lovagolt a művészek csoportjának élén Rembrandt-öltözetben. Nagyobb művei időrendben: *Léda a hatyiváral*, *A windsori nők*, *A firenzei pestis*, *A hét főbűn*, *Vénus és Tannhäuser*, *Nimfák*, a mint egy alvó dalmok lantjáról ellopják a húrokat, *A veneziek hódolása Carnaro Katalin előtt* (a berlini nemzeti képtárban), *Kleopatra* (1874. Rendkívüli terjedelmű kép), *V. Károly bevonulása Antwerpenbe*, *Diana vadászata*, *Az öt érzék*, stb. Foglalkozott kevesebb szerencsével illusztrációkkal is; így Uhland költeményeihez (Stuttgart 1863—1866), a Shakespearé-galleriához (Lipce 1870—1875.) készített rajzokat. Az 1878-diki párisi világkiállításon a nagy aranyérmert nyerte el s ugyanakkor a becsületrend lovagjává nevezetett ki. Makart az érzékiség nagy festője volt. A ruhátlan női testet alig varázsolta valaha a vászonra valaki ingerlőbb tónusokban, mint ő; a hús élő melegsége, a lüktető inkarnát csodálatos igazsággal volt meg az ő palettején és a színek oly káprázatos pazarsága, kifogyhatatlan változatai fölött rendelkezett, mint előtte senki tán. Ha a meztelenség megragadó realitását nem hitva művésze segítségéül, akkor alakjai vakító fényű ruhával bővülte meg a szemeket, a melyek elfeledtek gondolni a rajz gyakori hiányosságára és az anatómia ellen ekkövetett vétségére. Főleg Bécs volt az, a mely föltétlenül hódolt e nagy ragyogásu, de alapjában nem egészen jogosult művészetnek. A lokálpatriotizmuson kívül a mely az „osztrák festőt” ünnepelte, belejátszott a nagy lelkesedésbe a bécsiek élvezet irányja és még az a valami, a mit annak idején annyit rebesgettek: hogy a vakító testű Vénusok, a diadalmas fiatal császár lovát környező hollandi nők a maguk megalázott meztelenségükben, a pajzán nimfák — mind megtalálhatók Bécs nagy, fényes társas-köreiben. A legelőkelőbb hölgyek vetették le köntöseiket, hogy modellnek álljanak Makart elé és legendák egész raja keletkezett a művész műterme, e fák mögé rejtett kis lak körül, ott a Thersianum mögött. A bécsi kritika föltétlenül magasztalta a mestert, de képei a külföldön soha sem aratták azt a sikert, a melyet otthon. Az érzéki Páris, a mellett hogy körülvette képeit azzal a kíváncsisággal, a melyet pikáns dolgoktól nem tagad meg soha, nem lett föltétlen Makart-imádó; sokat rebesgették, hogy a nagy medaille d'honneur, melyet a művész a legutóbbi világkiállításon kapott az V. Károly képer, udvariasság ténye, sőt diplomáciai érintkezés eredménye volt. Míg Bécs a művész határtalan lelkesedéssel ünnepelte az uralkodópár ezüstlakodalmára rendezett festői látványosságért és a Rembrandt-ruhában lovagló festőt a valaha létezett legnagyobbakkal helyezte egy sorba; a külföld egyre hidegült az ő szemfényt és érzéket megvesztegető, dekoratív művésze iránt. Kezdték észrevenni, hogy a ragyogó színek mögött kevés a lélek. Bár Makart és Munkácsy között soha sem volt személyes versengés, a közönség önkéntelenül szembe állította a két mestert. A hatásvadászat és színpompá mesterét a puritán Munkácsyval. Nem valószínű, a mit annyit emlegettek, hogy a magyar nagy festő sikerei sietteték Makart lelkének elborulását. Munkácsy gyöngéden szerette barátját és az ő jószívűségében bizonynyal nem is gondolt rá, hogy valaha vetelkedjék vele; hiszen irányuk ugyis annyira eltérő volt. De Albert Wolf határozottan erősíti, hogy a *Krisztus Pálidus előtt* világraszóló sikere végkép leverte Makartot és ekkor küldte be a párisi Salon építészeti osztályába azt a bizarr palota-tervet, a mely a francia művészkörökben oly szomoró feltűnést keltett. Hogy agybetegségének ily hamar, rohamos hártyalob által vetett véget a halál, az csak jótétemény volt a szegény művészre, a ki, ha leledzett is tévedésekben, egyike volt a nagyoknak, a mint azt róla mindenha és mindenek el fogják ismerni.

„HARMONIA”

zongoratermében (váci-utcza 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai raktáron találhatók:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.

Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon elvannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia” zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcso közép minőségű tetszetős zongorák.

ERRBAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utólrhetetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stuez, diófa
fekete
kereszt-hurozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófaból
fekete

Arjegyék küldetik díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.

Különös specialitás az úgynevezett „Diminutiv” zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1½ méter. Különféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a „Harmonia” zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák.

Rövid salon diófaból

« « fekete

POKORNY

zongoráit ajánlja a közönség figyelmébe.

Nemecske József

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Zenetanárok lakcímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zened. t. váci-u. 19.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut. kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t. kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, damjanich-utca 6.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váci-körut 17.
Rausch Károly, nemz. zened. tan., Hunyady-utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zened. tanár, nagy korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Kecskeméti-utca „Geist“-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdaly Béla, nemz. zened. tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM és ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.

ÉNEK.

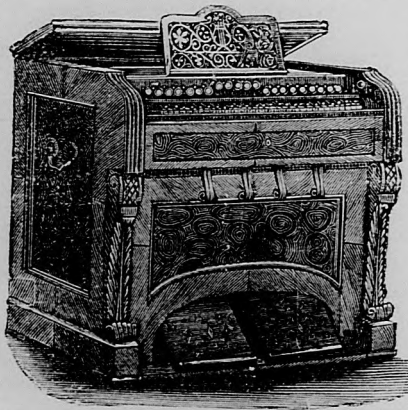
Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igerics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körut.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váci-körut 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váci-körut 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zened. tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tüzeltő-u. 10.

A legkitűnőbb HARMONIUMOK

Tietz Péter utóda
Kotykiewicz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól fölfele.

Több évi jótállás.

Arjegyék kívánatra bérmentve küldetnek.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érmekkel
kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und
andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott ↓ Fekete egyszerű hurozott
Barna kereszt-hurozott ↑ Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárunk Budapesten (váci-utcza 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlatására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

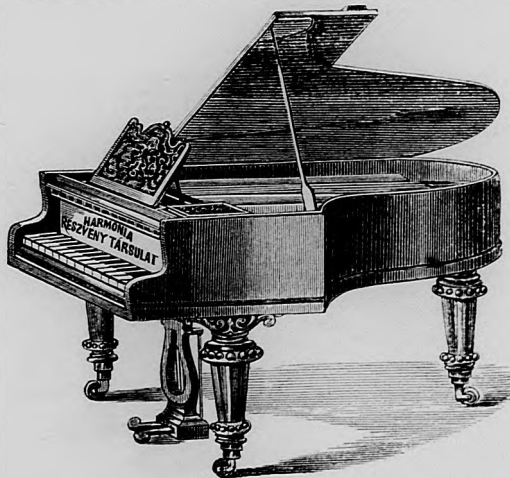
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora műipar is.

Ezen bajon vélt segíteni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az **ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT** megalapította, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-utca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek ország. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződötetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordították s a zongorákért teljes garancia vállaltatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel. — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hoztatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (Concert-Flügel)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (Salon-Stutz)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 ¹ / ₂ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesíttetnek. Játszott zongorák ujjakkal becséréltetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőriztetnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsal szolgál — becsérlés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT IGAZGATÓSÁGA.